

ODAM HIKOYASIDA INSON HAYOTI VA UNING FALSAFIY TALQINI

Qurbonova Shahzoda Aliboyevna

Termiz davlat universiteti Xorijiy filologiya fakultetining 2-bosqich talabasi

E-mail: shahzoda.qurbonova.1910gmail.com

ANNOTATSIYA

O‘zbek tilida:

Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayevning “Odam” hikoyasi chuqur tahlil qilinadi. Asarda inson hayotining asosiy bosqichlari — bolalik, yoshlik, yetuklik va qarilik davrlari Rahima obrazi orqali yoritiladi. Hikoyada inson ruhiyati, uning ijtimoiy muhit bilan o‘zaro aloqasi hamda hayot sinovlariga munosabati ochib beriladi. Ayniqsa, qarilik davrida xotira va ongdagi o‘zgarishlar, insonning bolalik holatiga qaytishi falsafiy jihatdan talqin etiladi.

In English:

This article provides an in-depth analysis of the story “Odam” by Shukur Kholmirezayev. It examines the main stages of human life—childhood, youth, maturity, and old age—through the character of Rahima. The study highlights psychological transformations and the influence of social conditions. Special attention is given to memory changes and philosophical interpretations of aging.

На русском языке:

В статье представлен углублённый анализ рассказа «Одам» Шукур Холмирзаева. Через образ Рахимы раскрываются этапы жизни человека: детство, молодость, зрелость и старость. Особое внимание уделяется изменениям сознания и памяти в старости, а также философскому осмыслению человеческой жизни.

KALIT SO‘ZLAR (KEYWORDS / КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА)

O‘zbekcha: inson hayoti, Rahima obrazi, sabr-toqat, ijtimoiy muhit, qarilik, xotira, falsafa

English: human life, Rahima, resilience, social environment, aging, memory, philosophy

Русский: жизнь человека, образ Рахимы, стойкость, социальная среда, старость, память, философия

KIRISH

Shukur Xolmirzayev o‘zbek adabiyotida inson ruhiyatini chuqur va haqqoniy tasvirlagan ijodkorlardan biridir. Uning asarlarida oddiy inson taqdiri orqali katta ijtimoiy va falsafiy muammolar yoritiladi. “Odam” hikoyasi yozuvchining ana shunday yetuk asarlaridan biri bo‘lib, unda inson hayotining murakkab yo‘li badiiy tasvir vositasida ochib beriladi.

Bugungi kunda adabiyotda inson ruhiyatini o‘rganish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, mazkur hikoya nafaqat badiiy asar, balki inson hayotini anglashga xizmat qiluvchi falsafiy manba sifatida ham ahamiyatlidir.

Mazkur maqolaning maqsadi — “Odam” hikoyasida inson hayoti bosqichlarini, Rahima obrazi orqali berilgan g‘oyalarni va asarning falsafiy mohiyatini tahlil qilishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. Rahima obrazi va ayol taqdiri

Hikoya markazida Rahima obrazi turadi. U yosh, sodda va orzular bilan yashaydigan qiz sifatida tasvirlanadi. Onasining vasiyati, turmushga uzatilishi orqali milliy qadriyatlar aks ettiriladi.

Biroq Rahimaning hayoti oson kechmaydi. Uning Shodmon polvon bilan turmushi muhabbat asosida qurilmagan. Erining xiyonati va qo'polligi Rahimaning ruhiy olamiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, zo'ravonlik natijasida qo'lining sinishi epizodi ayolning jamiyatdagi zaif o'rnini ochib beradi.

Shunga qaramay, Rahima sinmaydi. U sabr-toqatli, matonatli ayol sifatida shakllanadi. Bu jihat o'zbek ayollariga xos fazilat sifatida tasvirlangan.

2. Hayot sinovlari va ijtimoiy muhit ta'siri

Rahimaning hayoti jamiyatdagi keskin o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq. Inqilob, qochqinlik, ochlik va sovuq kabi sinovlar uning hayot yo'lini murakkablashtiradi.

Tog'larda yashash, og'ir sharoitlarda farzandlarini asrashga harakat qilish — bu inson irodasining kuchini ko'rsatadi. Eng og'ir fojealardan biri — uning farzandidan ayrilishidir.

Keyinchalik kolxoz hayoti boshlanadi. Rahima mehnatkash ayol sifatida jamiyatda o'z o'rnini topadi. Urush davri esa yana katta yo'qotish olib keladi — o'g'lining halok bo'lishi.

Bu voqealar orqali muallif inson hayotining faqat shaxsiy emas, balki ijtimoiy jarayonlarga ham bog'liqligini ko'rsatadi.

3. Qarilik va inson ongining o'zgarishi

Hikoyaning eng chuqur va falsafiy qismi Rahimaning qarilik davridir. U asta-sekin xotirasini yo'qota boshlaydi. Eng muhim jihat — u hayotini teskari tartibda eslay boshlaydi.

Bu holat psixologik va falsafiy jihatdan katta ahamiyatga ega. Inson ongida vaqt tushunchasi o'zgaradi. U o'zini ba'zida yosh qiz, ba'zida kelin sifatida his qiladi.

Bu jarayon inson hayotining aylana shaklida kechishini anglatadi. Ya'ni, inson hayoti bolalikdan boshlanib, yana bolalikka qaytgandek yakunlanadi.

4. Asarning falsafiy mohiyati

Asarda ilgari surilgan asosiy g'oyalardan biri — hayotning o'tkinchiligi. Rahimaning o'lim oldidan aytgan fikrlari bunga yaqqol misoldir.

“Hayot shamga o'xshaydi” degan fikr chuqur ramziy ma'noga ega. Sham so'nishidan oldin kuchli yonadi — bu insonning umrining oxiridagi holatini ifodalaydi.

Bu orqali muallif inson hayotining mohiyatini ochib beradi: hayot qisqa, lekin mazmunli bo'lishi kerak. Hozirda ko'p insonlarimiz aytishadi "Vaqt judayam tez o'tyapti", yòq, aksincha odamlar faqat bitta narsa bilan bo'g'lanib qolgan. Odamzodga bitta imkoniyat beradiku, nega biz ularni tushunmaymiz. Vaqt borida biz hamma narsaning borligiga shukur qilishimiz kerak, va behuda sarflamasligimiz kerak.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, “Odam” hikoyasi inson hayotining barcha bosqichlarini chuqur yoritgan asardir. Rahima obrazi orqali sabr, matonat va insoniylik ulug'lanadi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Asar o‘quvchini hayot haqida o‘ylashga, uning qadriga yetishga undaydi. Inson har qanday sharoitda ham o‘z insoniyligini saqlab qolishi kerakligi asosiy g‘oya sifatida ilgari suriladi.

Bu kabi asarlar hali-hanuzgacha o‘z qadr-qimmatini yòqotmaydi, chunki Shukur Xolmirzayev har bir asarida oddiy insonlarning taqdirini hech qanday bòttirishlarsiz kitobxonlarga tavsiya etib kelgan. Bu adibning asarlarini 7 yoshdan 70 yoshgacha bòlgan insonlar sevib mutolaa qiladi.

Har bir kitobxon bu yozuvchining hamma asarlarini o‘qishini tavsiya etamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Shukur Xolmirzayev – “Odam” hikoyasi
2. O‘zbek adabiyoti tarixi bo‘yicha manbalar
3. Adabiyot nazariyasi darsliklari

